

Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – 112 с. **2. Войцях Т. В.** Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти: [навч.-метод. посіб.] / Т. В. Войцях. – Черкаси : Черкаський ОШОПП, 2014 – 92 с. **3. Захарова Н.М.** Популяризація здорового способу життя серед учнівської молоді: [навч. посіб.] / Н. М. Захарова, О. І. Гуренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011-214 с. **4.** Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_599. – Заголовок з екрану

УДК 37.018.43(072)

Світлана Сьома

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В НАУКОВИХ СЕКЦІЯХ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Сьома С. О. Використання дистанційних форм навчання в наукових секціях Малої академії наук України.

У статті розглянуто проблему використання дистанційних форм навчання в освітньо-виховному процесі наукових секцій Малої академії наук України. Висвітлено досвід організації комбінованого дистанційного навчання в наукових секціях хіміко-біологічного відділення Сумського територіального відділення МАН України.

Ключові слова: Мала академія наук України, позашкільна освіта, дистанційна форма навчання.

Сёма С. А. Использование дистанционных форм обучения в научных секциях Малой академии наук Украины.

В статье рассматривается проблема использования дистанционных форм обучения в образовательном процессе научных секций Малой академии наук Украины. Представлен опыт организации комбинированного дистанционного обучения в научных секциях химико-биологического отделения Сумского территориального отделения МАН Украины.

Ключевые слова: Малая академия наук Украины, внешкольное образование, дистанционная форма обучения.

Syoma S. A. The use of distance learning in academic sections of the Minor Academy of Sciences of Ukraine.

The article is devoted to the problem of the use of distance learning in the educational process of scientific sections of the Minor Academy of Sciences of Ukraine. The author describes an experience of the combined distance learning in the scientific sections of chemical and biological department in the Sumy branch of Minor Academy of Science of Ukraine.

Key words: Minor Academy of Sciences of Ukraine, out-of-school education, distance learning.

Демократичні зміни в суспільстві визначили принципово нові пріоритети розвитку системи освіти. У сучасних соціокультурних умовах особливого значення та актуальності набуває підтримка обдарованої учнівської молоді, розвиток її творчого потенціалу, розроблення нових стратегій навчання і виховання обдарованої

особистості. Особлива місія у виконанні окреслених завдань належить Малій академії наук України. Нині МАН як складник системи позашкільної освіти держави забезпечує інтелектуальний і творчий розвиток дітей та учнівської молоді, сприяє особистісному становленню, самореалізації, самоідентифікації, самоактуалізації та їх підготовці до майбутньої соціальної мобільності.

В аспекті зазначеного надзвичайно важливим задля її подальшого розвитку вбачається побудова сучасних моделей навчання і виховання інтелектуально обдарованої учнівської молоді; запровадження в освітню систему МАН новітніх технологій, форм, методів і педагогічних підходів до навчання старшокласників, зокрема таких, що базуються на застосуванні сучасних технічних засобів навчання і засобів телекомунікації.

Різномасштабним питанням запровадження комп'ютерних засобів у навчальний процес значну увагу приділяли Н. Апатова, Л. Білоусова, В. Биков, І. Богданов, І. Булах, А. Верлань, О. Гончарова, Р. Гуревич, В. Дем'яненко, О. Довгялло, М. Жалдак, Г. Козакова, В. Ключко, О. Коваль, О. Колгатін, В. Лапінський, Ю. Машбиць, В. Науменко, Ю. Рамський, О. Сергєєв, Н. Талізїна та інші. Дослідження А. Андрєєва, В. Беспалька, Є. Полата, Г. Селевко, Г. Серїкова, О. Стрижака, Л. Тихенко, Л. Харлаш, Н. Харченко, С. Яшанова та інших доводять, що ефективна реалізація закладених у дитини здібностей і можливостей неможлива без використання в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема технологій дистанційного навчання.

Аналіз зазначених вище наукових праць надає змогу стверджувати, що використання дистанційних форм навчання в освітньому процесі наукових секцій МАН дозволяє організувати навчально-виховний процес на якісно вищому рівні. Проте проблема використання можливостей дистанційного навчання як ефективного засобу навчання і виховання учнів – слухачів МАН нині є малодослідженою. Є потреба в аналізі досвіду організації дистанційного навчання в наукових секціях МАН та обґрунтуванні його дидактичних можливостей для організації пошуково-дослідницької, експериментальної і конструкторської діяльності учнів – членів МАН.

Мета статті полягає у висвітленні досвіду організації комбінованого дистанційного навчання в наукових секціях хіміко-біологічного відділення Сумського територіального відділення МАН України й аналізі дидактичних можливостей означеної форми навчання.

Освітня система «Мала академія наук України» є соціально зумовленою педагогічною системою роботи з дітьми та інтелектуально обдарованою учнівською молоддю, що створена задля забезпечення її творчих потреб у процесі навчальної та пошуково-дослідницької діяльності [1, с. 3]. Мала академія наук залучає учнівську молодь до систематичної науково-дослідницької, експериментальної, конструкторської і винахідницької діяльності в різних галузях науки, техніки, культури і мистецтва [2, с. 59].

Специфікою її діяльності є створення такої освітньо-виховної системи, у якій органічно поєднуються візні, очно-заочні та дистанційні види навчально-виховної роботи в різних організаційних формах і з методико-технологічними особливостями, зокрема:

– візна (робота консультантів; діагностування обдарованості; реалізація освітньо-соціальних проєктів, програм, тренінгів; проведення презентацій, візні лекторії, підготовка до участі в масових заходах (конкурсах, конференціях, симпозіумах, змаганнях, турнірах тощо);

– очно-дистанційна (навчальні і настановні сесії, очно-заочні профільні школи, гурткова робота в територіальному відділенні МАН і наукових товариств учнів, стажування на кафедрах вищих навчальних закладів, польові практики, пошуково-дослідницькі експедиції, літні профільні школи МАН, клубні форми роботи тощо);

– дистанційна (вебінари (спілкування з використанням сучасних електронних інформаційно-комунікаційних програм), проведення експериментальних досліджень в онлайн-лабораторії МАН, індивідуальні та групові консультації в міжсесійний період, перевірка виконання індивідуальних завдань тощо).

Зазначимо, що саме дистанційне навчання як нова форма організації освітнього процесу, що ґрунтується на використанні кращих традиційних і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, забезпечує якісну повноцінну освіту учнів, доступ до широкого інформаційного простору, підвищення результативності навчання слухачів МАН.

З цього приводу Н. Харченко вказує на специфіку організації дистанційного навчання в наукових секціях МАН і виокремлює такі чинники:

– свобода вибору учнями своєї власної траєкторії навчально-пізнавальної і творчої діяльності;

– індивідуально-типологічні особливості особистості;

– рівень підготовленості учня до дистанційного навчання (індивідуальні якості особистості, базова теоретична підготовка, рівень інформаційно-комунікаційної компетентності);

– специфічний характер емоційно-інтелектуальної взаємодії між педагогом-тьютором і вихованцем [3, с. 311].

Аналіз досвіду діяльності Сумського територіального відділення МАН надав змогу визначити найбільш важливі соціально-педагогічні завдання, що стоять перед освітньою системою МАН, успішне розв'язання яких можливе через упровадження в навчально-виховний процес дистанційних форм навчання:

– забезпечення доступності різноманітних навчальних ресурсів;

– здобуття учнями-слухачами МАН знань у зручній, адекватній, і відповідній очікуванням формі;

– розвиток інтелектуально-творчих здібностей учнів за допомогою відкритого і вільного для широкого використання освітнього ресурсу, в тому числі доступного в Інтернеті;

– оперативний обмін інформацією;

– комунікативна діяльність учнів – слухачів МАН на базі спільних інтересів (освітніх, творчих, профорієнтаційних тощо);

– організація цікавого і змістовного дозвілля тощо [2, с. 77–78].

Дистанційна форма навчання дозволяє без обмежень розширювати аудиторію слухачів, залучати учнів сільських шкіл до пошуково- і навчально-дослідницької діяльності, участі їх у районних, обласних, всеукраїнських конкурсних заходах для інтелектуально обдарованої учнівської молоді, ігноруючи географічні чи адміністративні кордони.

Саме така форма навчання є ефективним засобом активізації пізнавального інтересу учнів і сприяє переходу від стихійного до цілеспрямованого і планомірного формування універсальних навчальних дій у старшокласників, зокрема:

– пошук інформації у глобальній інформаційній мережі, інформаційному середовищі освітніх ресурсів, освітньої установи тощо;

– фіксація (запис) інформації за допомогою аудіо- і відеозапису задля

подальшого використання записаного (його аналізу, цитування тощо);

- структуризація даних, їх організація і подання у вигляді концептуальних діаграм, графіків, таблиць, схем, мап тощо;
- створення гіпермедіа-повідомлень;
- підготовка виступу з аудіовізуальною підтримкою;
- побудова моделей об'єктів і процесів тощо.

Досвід діяльності хіміко-біологічного відділення Сумського територіального відділення МАН щодо використання дистанційних форм навчання в навчально-виховному процесі дозволяє стверджувати, що раціональне поєднання новітніх засобів навчання з традиційними є складним педагогічним завданням і потребує розв'язання багатьох матеріально-технічних, організаційних, психолого-педагогічних і навчально-методичних проблем. Різний рівень матеріально-технічного забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів, стан та якість комп'ютерної техніки, зокрема підключення її до локальної мережі Інтернет, перешкоджають якісній організації дистанційного навчання слухачів Сумського територіального відділення МАН України. Зазначене значно гальмує використання основних програмних продуктів та інструментів, за допомогою яких здійснюється побудова освітньо-розвивального середовища для учнівської молоді з використанням дистанційних форм навчання, зокрема таких, як програмний продукт для здійснення дистанційного навчання Moodle, сервер підтримки навчальної взаємодії (СПНВ), «Електронна школа» тощо.

Розв'язання окреслених проблем можливе через:

- запровадження в освітній процес наукових секцій МАН технології навчання «один-на-один», що передбачає організацію персоналізованого навчання учня на окремому комп'ютері без використання електронної мережі Інтернет. При цьому вся навчальна інформація міститися на спеціально створених переносних електронних носіях (електронні навчальні мультимедійні комплекси), якими забезпечується учень);
- використання комбінованого дистанційного навчання, коли розроблення дистанційних курсів передбачає поєднання традиційного денного та заочного навчання з дистанційним.

Аналіз моделі організації комбінованого дистанційного навчання хіміко-біологічного відділення Сумського територіального відділення МАН надав змогу виокремити три основні його етапи.

Перший етап – організаційно-настановчий. Форма навчання – очна. Основний зміст етапу передбачає: проведення діагностувальних досліджень учнів психологом, виявлення інтелектуально та творчо обдарованої учнівської молоді; організацію та проведення інструктивно-методичних занять, планових лекційних, теоретичних і практичних занять за навчальними програмами; діагностування рівня знань, умінь і навичок учнів у різних галузях науки переважно за допомогою тестових методик; проведення візних лекторіїв, консультацій науковців і фахівців; роботу мобільного консультативного пункту для обдарованих дітей та учнівської молоді; організацію зустрічей із цікавими людьми тощо.

Другий етап – дистанційний. Форма навчання – дистанційна. Основне завдання етапу якісне забезпечення та психолого-педагогічний супровід самостійної роботи учнів з використанням технологій дистанційного навчання. –Основний зміст етапу передбачає: керовану самостійну роботу слухачів МАН; усі види консультування; проведення дистанційних лекційних і практичних занять у режимі відеоконференцій; поточний контроль за засвоєнням знань; виконання юними науковцями індивідуальних завдань, отриманих на першому етапі. На цьому етапі важливим є

використання електронної пошти (забезпечує оперативну доставку необхідних навчальних і методичних матеріалів, а також інформації організаційного характеру для учнів – слухачів МАН; доставку виконаних домашніх завдань викладачу; зворотній зв'язок між викладачем і учнем; спілкування учнів секцій між собою); усне спілкування між педагогом-тьютором і слухачем у режимі on-Line через Skype в голосовому та відеорежимі з одночасним підключенням великої кількості учасників; спілкування (усне, письмове, в режимі on-Line) на форумах, у соціальних мережах «Однокласники», «Фейсбук», «У контакті», а також за допомогою телефону та телефаксу.

Третій етап – підсумково-заліковий. Форма навчання – очна. Основні завдання етапу: систематизація знань і вмінь учнів – слухачів МАН; оцінювання індивідуальної успішності та виявлення ступеня задоволення учнів результатами своєї дослідницької роботи. Основний зміст етапу передбачає проведення конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН, підсумкових занять, заліків, конференцій, тестування, а також діагностування юних науковців за підсумками роботи.

Підсумовуючи викладене вище, можна стверджувати, що дистанційне навчання як нова форма організації освітнього процесу суттєво впливає на формування нового змісту позашкільної освіти, модифікацію й удосконалення організаційних форм і методів навчання інтелектуально обдарованої учнівської молоді в освітній системі Малої академії наук України.

Проведене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшого вивчення потребують питання аналізу засобів реалізації дистанційного навчання в освітній системі МАН, зокрема таких, як навчально-методичні та програмно-технічні.

Література

1. Організація очно-дистанційного навчання у Львівській обласній Малій академії наук : [навч.-метод. посіб. / [І. А. Бородчук, Н. Н. Знетиняк, І. А. Лема та ін. ; упоряд. О. В. Лісовий, С. О. Лихота]. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2010.- 82 с.
2. Тихенко Л. В. Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі «Мала академія наук України»: [навч.-метод. посіб.] / Л. В. Тихенко, С. І. Ніколаєнко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 120 с.
3. Харченко Н. І. Методика застосування засобів дистанційного навчання та формування знань в інноваційному освітньому середовищі / Інноваційні технології навчання обдарованої молоді: [матеріали Міжнародної науково-практичної конференції], (м. Київ, 6-7 грудня 2012 року). – К. : Інститут обдарованої дитини, 2012. – С. 310 –314.

УДК 37.018.

Катерина Шишкіна

МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Шишкіна К. М. Модель забезпечення інформаційної безпеки молодших школярів.

У статті проаналізовано проблеми забезпечення інформаційної безпеки школярів у загальноосвітньому навчальному закладі й розроблено систему заходів, необхідних для її забезпечення. Розглянуто структурну і функціональну моделі забезпечення інформаційної безпеки молодшого школяра в он-лайн середовищі.